

A Filharmóniai Társaság Dohnányi-korszakának kezdetei: előzmények, intézmény- és recepciótörténet (1915–1923)

Az MTA BTK Zenetudományi Intézet 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumának külső munkatársaként kaptam megbízatást 2015 nyarán, az éppen akkor Magyarországra került amerikai Dohnányi-hagyaték rendezésére. 2017-ben megvédett zeneakadémiai mester szakos szakdolgozatomban a zeneszerző zenei könyv- és kottatárának történetével és összetételével foglalkoztam (témavezető: Kusz Veronika), melyhez az archívumi feldolgozás tapasztalatait is hasznosítani tudtam. Ugyanebben az évben nyertem felvételt a Zeneakadémia doktori iskolájába, s disszertációm témájaként Dohnányi Ernő magyarországi éveit, zeneélet-szervező tevékenységét választottam (témavezető: Dalos Anna). 2017 szeptemberétől a Zenetudományi Intézet félállású állandó munkatársaként folytathatom a Dohnányi-hagyaték, továbbá a letétként, a Filharmóniai Társaság zenekarának archívumából a 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumba került dokumentumok feldolgozását. A rendkívül gazdag gyűjtemény áttekintése révén nem csupán a nagy múltú zenekar történetébe és a zenei élet működésébe, de Dohnányi magyarországi éveinek talán legfontosabb és leghosszabb ideig tartó tevékenységébe is betekintést nyerhetek, ily módon a jelen pályázatban megjelölt téma disszertációm egyik fejezeteként szerepelhet majd.

Készülő disszertáciomban (témavezető: Dalos Anna) a zeneszerző 1915 és 1944 közötti zeneélet-szervező tevékenységét vizsgálom, amire mindeddig igen kevés figyelmet fordított a Dohnányi-kutatás. A tárgyalt korszakra vonatkozóan néhány speciális terület áttekintésére már sor került (például a zeneszerző zongoraművészi tevékenysége és a Magyar Rádiós működése), ezek azonban a zeneszerző szerteágazó tevékenységi körének csupán töredékét fedik le. Dohnányi ugyanis a szóban forgó időszakban a magyarországi zenei élet központi figurájaként tevékenykedett: 1919-től a Filharmóniai Társaság zenekarának vezető karmestere, 1931-től a Rádió zenei osztályának, majd 1934-től a Zeneművészeti Főiskolának az igazgatója volt. Ezek közül azonban a leghosszabb ideig – 1919 és 1944 között – a Filharmóniai Társaság elnökkarnagyi pozícióját töltötte be. Ottani működésével, zeneélet-szervező tevékenységével, a zenekar műsorpolitikájával és nem utolsósorban a karmester Dohnányival mindeddig igen kevés tanulmány foglalkozott. Jelen pályázat témája a Dohnányi-kutatás ezen adósságának törlesztését kívánja elindítani. A kutatás elvégzéséhez olyan, eddig feldolgozatlan források állnak rendelkezésünkre melyek segítségével nem csupán Dohnányi karmesteri recepciójába (sajtógyűjtés), de a zenekar működésébe (jegyzőkönyvek) is betekintést nyerhetünk. A szóban forgó dokumentumok, a zenekar intézményi történetéről szóló eddigi ismereteinket is új megvilágításba helyezhetik. Külön figyelmet kívánok szentelni annak a kérdésnek is – amit a legtöbb ezzel kapcsolatos tanulmány evidenciának tekint –, hogy Dohnányi hogyan kerülhetett a Filharmóniai Társaság elnökkarnagyi pozíciójába, s hogy esetleg milyen más karmesterek nevei merülhettek fel a zenekar előző karnagya, Kerner István lemondása idején. Kutatásaim során Dohnányi korai karmesteri recepciójára is hangsúlyt fektetek. Vizsgálódásomban kitérek arra is, hogy a karmesteri tapasztalatokkal nem rendelkező komponista előtt vajon milyen – hazai és külföldi zongoraművészi pályafutása során megismert – karmester-példaképek állhattak.

A pályázat célkitűzéseit összegezve: Dohnányi magyarországi éveit, s ezen belül Filharmóniai működésének tudományos feldolgozása a Dohnányi-kutatás aktuális feladatának tekinthető. Emigrációja után ugyanis a hazai zenei élet és zenetörténetírás – Vázsonyi Bálint 1971-ben megjelent monográfiáján kívül – az 1990-es években meginduló Dohnányi-renchanszig gyakorlatilag ignorálta személyét. Ennek következtében a Horthy-korszakbeli zeneélet-szervező tevékenységére eddig jóformán semmilyen figyelem nem irányult. A

zeneszerzőt ért háborús bűnösség vádjának tisztázása ugyanakkor Dohnányi magyarországi tevékenységének, politikai állásfoglalásának áttekintése nélkül nem lehetséges. A kutatás eredményei nem csupán a komponista egyik legmeghatározóbb működési területének kezdeteit, de a hazai zeneélet és zenei intézménytörténetről alkotott eddigi képünket is árnyalhatja.

Kutatásaim során, a pályázati időszak első felében a Filharmóniai Társaság jelen téma szempontjából releváns forrásait dolgozom fel. Az első két hónapban a szakirodalom és a zenekar jegyzőkönyveinek összehasonlításával az együttes mögött álló intézményi háttérrel vizsgálom. Ennek tapasztalatairól a 2018 novemberében, az MTA BTK ZTI 20-21. Századi Magyar Zenei Archívuma által megrendezésre kerülő „Évfordulók nyomában” konferenciáján számolok be. Az ezt követő hónapokban a zenekar próbanaplói és a jegyzőkönyvek áttekintésével járom körül azt a kérdést, hogy vajon Dohnányi mellett milyen más – akkoriban a Filharmóniai Társaság zenekarát vezénylő – (vendég)karmesterek nevei merülhettek fel Kerner István lemondásakor. Végül, a rendkívül gazdag sajtógyűjtés áttekintése révén tervezem megrajzolni azt, hogyan alakult ki és miben változott a karmester Dohnányi-képe dirigensi pályafutásának kezdetén.